

Bir Düzen Olarak Anarşi

Medeni İnsanın Mazisi ve İstikbali

Mohammed A. Bamyeh

Çeviri: Harun Tuncer

MOHAMMED A. BAMYEH

4 kıtada, 18 Şehirde yaŐamıŐ yazar, iki iĥ savaŐa ve iki devrime tanık olmuŐtur. Kũresel sosyolojinin yanı sıra ĥatıŐma ve toplumsal dŕnŐŐmũn karmaŐık dinamikleriyle ilgili olarak salt teori merkezli olmayan bir aĥıklama ũslubunu benimsemiŐtir. Toplumsal hareketler ve devrimler, muhafazakârlıĥın doĥası, din sosyolojisi, anarşizm ve devletin dıŐında ŕrgũtlenen toplumsal yaŐam biĥimleriyle ilgilenen Mohammed A. Bamyeh, Pittsburgh Őniversitesi Sosyoloji Bŕlũmũnde araŐtırmalarına devam etmektedir.

HARUN TUNCER

1984'te Őskũdar'da doĥdu. İstanbul Őniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bŕlũmũnũ bitirdi. 2012'de Mimar Sinan Gũzel Sanatlar Őniversitesinde yũksek lisansını, 2019'da da yine aynı ũniversitede doktorasını tamamladı. 19-20. yũzyıl Osmanlı-İngiliz mũnasebetleri, İngiliz misyoner faaliyetleri ve dŕnemin ŕnde gelen isimlerinin biyografik hikâyeleri ũzerine ĥalıŐmaktadır. 2007-2019 yılları arasında ĥeviri ve editŕrlũk yapan Tuncer, 2019'dan bu yana muhtelif ũniversitelerde ŕĥretim gŕrevlisi olarak ĥalıŐmakta ve hâlen Hiperlink'te ũrũn geliŐtirme uzmanı olarak gŕrev yapmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür9

I. KISIM: FİKİR

1. BÖLÜM

Beşerî Bir Bilim Olarak Anarşi..... 13

2. BÖLÜM

Anarşi Nedir?..... 49

Anarşi ve İnsanlık..... 53

Anarşi ve Devletin Eleştirisi..... 71

Güç..... 74

Daimî Amaç..... 77

Bütüncül Düşünme 81

Hesap verebilirlik..... 85

Açık Toplum 90

Barış..... 92

İdare 100

Anarşi Devri..... 104

II. KISIM: FİKRİN ETRAFINDA

3. BÖLÜM

Sivil Toplum ve Devlet.....	115
Devlet Aklı	117
Sivil Toplum Olarak Devlet	141
Sivil Toplumun Karşılıkları	149
Vergi Devleti ve İttifak Siyaseti.....	155
Müzakere.....	166
Kamu Yararı	168
Seferberlik.....	170
Sivil Toplum, Etkililik ve İnsanlık	172
Donanımlı/Bilgili Toplum	177

4. BÖLÜM

Güven ve İttifak Politikası.....	183
Şüphe	186
Çatışma.....	198
İttifak	209

5. BÖLÜM

Özgürlük ve Bağlılık	217
İrade Türleri.....	221
Üç Boyutlu İnsan	227
Anarşi ve Kişilik	232
Tarihî Tecrübe Olarak Özgürlük	245
Bir Tercih ve Hata Olarak Yabancılaşma	253
Kamu Yararı	257
Kamu Yararı ve Hükümet Etmeninin Rasyonelliği	268
Kamu Yararı ve Sıradan Kimse	278

6. BÖLÜM

Bir İstikamet Olarak Anarşi	287
Felsefeyi Yaşamak ve Tarihi Yaşamak	288
İkna ve Belirsizlik	292
Anarşiye Giden Yolda Ahlak	297
Dönüşüm: Yönetim, Piyasalar ve Anarşi Alanları	308
KAYNAKÇA.....	331
DİZİN	347

TEŞEKKÜR

Elinizdeki kitap, birkaç yılda şekillendi ve en az beş ayrı şehirde yazıldı. Oluşum sürecinde pek çok konuşma, eleştiri ve sayısız öğrenme fırsatından istifade ettim. Genel anlamda en çok bu kitaptan şüphe eden ve argümanlarından endişe duyanlardan yararlandım. Fakat beni asıl cesaretlendiren muhtelif kurumlardaki öğrencilerimdi, hem de klavyeye elimi atmadan çok önce. Ben anarşiye yalnızca sivil tarihler, demokrasi ya da global süreç içerisinde değinip geçiyorken onlar benden daima daha fazlasını istediler. Vermek istediğim ya da en azından aradığım cevapların hiçbir modern metinde olmadığını fark etmeme vesile olan onlardı. Anarşiye dair eski metinlerin bir hayli güncellenmesi ve onarılması gerektiği kanaatineydim; anarşist gelenek ancak bu şekilde yeniden işe yarar hâle gelebilirdi. Anarşiye dair ileri sürülecek iddia dolaysız ve basit, ama kapsayıcı ve her zeminde mantıken savunulabilir olmalıydı. Dolayısıyla en çok takdiri, bu projenin gün yüzü görmesine vesile olan öğrencilerim hak ediyor.

James Scott'la hayli önceleri yaptığımız bir görüşme, meselelerin ne olduğunu görmeme yardımcı oldu. Hürriyet ve toplum diyalektiği araştırmaları söz konusu kritik kavramları keşfime hayli katkı veren Mark Selden'a minnettarım. Örnek niteliğindeki ilmî mütalaasında kitabın kıymetini açıkça takdir eden ve

hemfikir olmadığı pek çok noktaya dikkat çeken isimsiz hakeme de teşekkürler. Mesai arkadaşım John Markoff'a da vukufu değerlendirmesi ve değişmesi gerektiği anlaşılan başlık yerine teklif ettiği yeni başlık için müteşekkirim.

Projeyi ferasetle değerlendiren ve ona sağlıklı bir şüphecilikle yaklaşan, böylece daha iyi olmasına katkı sağlayan Randall Halle'a her zamanki gibi çok şey borçluyum. Eleştirilerinin çoğunu metne işledim; bunlar özellikle Anarşizm ve Marksizm ayrımını netleştirmek, anarşist gelenekle daha fazla meşgul olmak ve anarşiyi bir bilim olarak düşünmeme vesile olmak bakımından hayati şeylerdi. Bu bulanık zamanlarda sürmek istediğimiz hayatın ümit verici olduğu kadar diyalektik ve müşterek olduğunu öğrenmeme vesile olduğu için de minnettarım Halle'a. Bu eser için takdirin büyük bir kısmını, özellikle anarşiyle zahirde pek az irtibatı olan ve doktrin tartışmalarına boğulmamış, ama hayatlarını hür ve adanmış bireyler olarak sürdürmek isteyen akademi-dışı kimseler hak ediyor. Minnesota, Mizna'da arkadaşlarımla yaptığım çalışma çoktandır umudu kestiğim ihtimalleri görmemi sağladı; aynı zamanda akademi kozasından kurtulup ilmin gerçek anlamını öğrenmeme vesile oldu. Yani ilmin bir güç aracı ya da bir doktrin oyunu değil, hayatın dinamik tabiatını öne çıkarmak vasıtası olduğunu öğretti bana. Anlattıklarım Munir Fasheh'a bire bir uyuyor; onu kitabı tamamladıktan hemen sonra görmüştüm ve anarşiden çıkarmak istediğim asil mizacın yaşayan birecessümüydü o.

Son olarak, önceki kitabımın teşekkür bahsinde adını anmayı unutarak yapmış olduğum münasebetsizliği anlayışla karşılamakta olgunluğu gösteren Amina'ya teşekkür ediyorum. Ayrıca yeni dünyalar keşfeden Victor Abbas'a; daimî bir entelektüel çaba içinde olan ve nereye gittiğimi sorgulayan Talal'a; son derece meraklı Omar'a şükranlarımı sunuyorum. Şüphesiz modern dünyayı çokça kaos ve azıcık anarşi içinde tecrübe eden anneme ve babamın ruhuna şükran borcum var.

1. BÖLÜM

BEŞERÎ BİR BİLİM OLARAK ANARŞİ

İnsan olmak, bunun ne anlama gelebileceğini sorgulayan bir zihin gerektirir. Bu anlam genellikle ulvî bir fikir biçiminde algılanır: özgür olmak; bir topluluğa bağlı bulunmak; öğrenmeye ve zihnî kavrayışı besleyip geliştirmeye kabiliyeti olmak; barış, adalet ve sevgiden istifadeye hakkı olmak; vesaire. Anlamları bizim onları ulvî fikirler olarak kabul ettiğimiz kadar berrak olmayan bu değerlere atıf yaparken kullandığımız ifadelerdir bunlar. Buna rağmen “İnsan olmak ne demektir?” sorusu her çağda, her dinde, her devlette, her toplumda ve dahası herkes tarafından sorulmuş ve cevaplanmıştır. Dolayısıyla soru yeni değildir; muhtemel cevaplar da öyle. Bir beşerî bilimin daha önce hiç sorulmamış soruları sorarak yol aldığı da nadirdir. Aslında insanlığın dinamizmi ve değişim kapasitesini daha önce verilmiş, kitleleri harekete geçirmiş ve ardından unutulmuş birtakım cevapların tahrik ettiği söylenebilir. Geriye aynı soruları yeniden, daha derin fakat basit bir dille sormak ve bunu içinde bulunduğumuz bu çağda ama geçmişte bu soruların nasıl cevaplandığını da bilerek yapmak gerekiyor. Bunu yapmakla geçmiş nesillerin daha ötesinde bir gelişim kaydetmiş ya da onların bulduklarını aynen taklit etmiş